

Lärarytbildningen
Examensarbete
Hösten 2004

Anmälningsplikt i skolan.

När, var och hur?

Handledare:
Birgitta Rudenius

Författare:
Mariana Gadd
Charlotte Persson

Anmälningssplikt i skolan.

När, var och hur?

Abstract

Vi har arbetat med anmälningssplikten för pedagoger. Inom detta berör vi när det räknas som att ett barn far illa, hur en anmälan görs och hur socialtjänsten går tillväga de behandlar en anmälan. Vi har undersökt vad verksamma pedagoger och lärarstudenter kan om anmälningssplikten. Regeringens proposition om den nya lärarutbildningen säger att lärarstudenter bör vara insatta i FN's barnkonvention för att kunna försvara barnens rättigheter i skola och samhälle.

Redan vid misstanke om att ett barn far illa skall en anmälan till socialtjänsten ske. Grundläggande för att en anmälan sker är att pedagogerna vet när det räknas som att ett barn far illa. 100 % av verksamma pedagoger som deltagit i vår undersökning har svarat att de anser att ett barn far illa då det utsätts för sexuella övergrepp samt fysisk misshandel detsamma svarar lärarstudenterna. I dessa avseenden är det ingen som tvekar, *men* ett barn kan fara illa på många andra vis och av hur verksamma pedagoger besvarat sina enkäter tolkar vi det som att kunskaperna inom detta område brister. Lärarstudenterna hade ett högre procental i deras kunskap om när det räknas som att ett barn far illa. Majoriteten av lärarstudenterna svarade att de fått ingen eller inte tillräcklig utbildning om vad anmälningssplikten står för.

Ämnesord: Anmälningssplikt, Barn som far illa, Lagen om Vård av Unga, Lärarutbildning.

Socialtjänstlagen

Innehållsförteckning:

1. Inledning.....	4
2. Syfte	4
2.1 Avgränsningar	4
3. Definitioner	5
4. Litteraturlag	5
4.1 Sekretesslagen	5
4.2 Hur lyder lagen om anmälningsplikt?	6
4.3 När räknas det som att ett barn far illa?	7
4.3.1 Aktiv fysisk misshandel	8
4.3.2 Passiv fysisk misshandel	8
4.3.3 Psykiskt aktiv misshandel	9
4.3.4 Passiv psykisk misshandel	9
4.3.5 Sexuella övergrepp	9
4.4 Vilka måste och får informeras då en anmälan ska göras?	10
4.5 Om vad och hur får socialen och skolan informera varandra?.....	11
4.6 Hur görs en anmälan?.....	11
4.6.1 Kan pedagogen vara anonym då hon anmäler?.....	12
4.6.2 Bör pedagogen informera föräldrarna innan hon anmäler?	12
4.6.3 Svårigheter med att göra en anmälan	13
4.6.4 Underlåtelse av anmälan	13
4.7 Hur går socialtjänsten tillväga då de behandlar en anmälan?	14
4.8 Regeringens proposition 1999/2000:135- En förnyad lärarutbildning	16
4.9 Problemprecisering med bakgrund.....	16
5. Teoretiska utgångspunkter	17
6. Empirisk del	17
6.1 Metod	17
6.1.1 Undersökningsgrupp	18
6.1.2 Forskningsetiska principer	18
6.1.3 Genomförande - verksamma pedagoger	18
6.1.4 Genomförande – lärarstudenter	19
6.2 Kritiska tankar	19
6.3 Redovisning av resultat	20
6.3.1 Redovisning av resultat - verksamma pedagoger.....	21
6.3.2 Analys av resultat – pedagoger	23
6.3.3 Redovisning av resultat - lärarstudenter.....	24
6.3.4 Analys av resultat - lärarstudenter.....	25
7. Diskussion	26
8. Sammanfattning	30
9. Referenser.....	32

1. Inledning

Under våra VFU-perioder (verksamhetsförlagd utbildning dvs lärarpraktik) har vi sett fall där misstanke har funnits om att barn har farit illa. Vi anser inte att skolan gjorde tillräckligt för dessa barn. Misstankarna stannade vid att vara just misstankar då pedagogerna inte gjorde någon anmälan till varken rektor eller socialtjänst. På en av våra VFU-platser där vår handledare misstänkte att en pojke i klassen var utsatt för incest skedde ingen anmälan. Vi berättade för vår handledare att även vi såg att något var fel och vi kände oss maktlösa och förtvivlade över att hon inte gick vidare med problemen. Vi vill belysa hur processen ser ut från det att man misstänker att ett barn far illa till resultatet av en utredning. Anledningen till att vi valt att undersöka detta är för att vi inte anser oss ha fått tillräcklig utbildning inom ämnet på vår lärarutbildning. Vi har endast liten kunskap om den anmälningsplikt som gäller för lärare i skolan men tror att skolan skulle ha agerat annorlunda i ovanstående fall.

2. Syfte

Vårt syfte med detta arbete är att vi vill ta reda på vem som gör vad av skola och socialtjänst vid misstanke om att ett barn far illa samt undersöka om pedagoger och lärarstudenter vet vilka deras skyldigheter är gentemot de elever som misstänks fara illa d.v.s. kan de lagen om anmälningsplikten för pedagoger? Vi undrar när och om man som blivande eller färdig lärare ska få denna kunskap. Vi vill titta närmre på vad utbildningsplanen för vår lärarutbildning säger samt vad regeringen anser bör ingå i nya lärarutbildningen.

2.1 Avgränsningar

Vi har valt att inte gå närmre in än vad vi gjort på vad de olika definitionerna av att ett barn far illa innebär. Vi har inte heller vidare fördjupat oss i hur socialtjänsten arbetar. Detta för att vi inte anser någon av dessa delar vara huvudsyftet med vårt arbete, de är dock ändå viktiga att förklara för att förstå anmälningsplikten.

3. Definitioner

Vi vill göra en del förtydliganden här i början för att undvika upprepningar.

- Med elever/barn avser vi personer mellan 0 och 18 år. I texten kommer vi ibland att skriva barn och ibland elever beroende på vilket ord vi anser passar bäst in.
- Föräldrar är en eller två föräldrar samt annan vårdnadshavare.
- Socialtjänst, den myndighet som bevakar att barn som far illa får det stöd och den hjälp som behövs.
- Med ordet utredning avser vi allt arbete som syftar till att ge socialtjänsten ett pålitligt beslutsunderlag och som kan fungera som en grund för eventuellt behandlingsarbete.
- När vi skriver ordet skola avser vi de skolformer som omfattas av lagen om anmälningsplikt d.v.s. barnomsorg och skola (oavsett om det gäller offentlig eller privat verksamhet).
- Med ordet pedagoger/lärare avser vi de som arbetar inom ovanstående och kommer fortsättningsvis även benämna dem som *hon*.
- LVU - Lagen om Vård av Unga.
- SoL – Socialtjänstlagen.
- SekrL – Sekretesslagen.
- JO – Justitieombudsmannen.
- AU – allmänna utbildningsområdet.
- VFU - Verksamhetsförlagd utbildning dvs lärarpraktik på fältet

4. Litteraturdel

Olika lagar och förordningar finns i skolan för att vara till skydd för barns olika rättigheter. Vi kommer att behandla de som rör anmälningsplikten som gäller då ett barn misstänks fara illa samt vad denna anmälningsplikt kan leda till, både för berörd personal och barn.

4.1 Sekretesslagen

Inom skolan finns olika kategorier av personal och de omfattas av olika grader av sekretess (Erdis, 2004). När det gäller sekretessen inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorg har

vissa förändringar skett. Varken skolbarnomsorg eller förskoleverksamhet är längre en del av socialtjänsten utan bestämmelserna om dem har inarbetats i skollagen vilket innebär att de inte heller längre omfattas av socialtjänstsekretessen. Istället har en ny paragraf införts i sekretesslagen som behandlar sekretessen inom förskoleverksamheten (7 kap. 38 § SekrL). Detta innebär att uppgifter endast kan lämnas ut om den som uppgiften rör eller någon henne närstående inte lider men av detta. En lättnad i sekretessen är dock att i uppenbara fall kan skyddade uppgifter lämnas till andra myndigheter t.ex. anmälan då ett barn misstänks fara illa. Skolbarnomsorgen fick även den en ny paragraf i sekretesslagen (7kap. 9 § 7st .SekrL). Skolbarnomsorgen omfattas inte av lika sträng sekretess. Utgångspunkten är att uppgifterna är offentliga men kan vara hemliga ibland. En bedömning måste dock alltid göras om den som uppgiften rör eller någon henne närstående lider men om uppgiften lämnas ut (Erdis, 2004).

4.2 Hur lyder lagen om anmälningsplikt?

I socialtjänstlagen står det om vilka som omfattas av lagen om anmälningsplikt.

Nedan följer ett utdrag från socialtjänstlagen:

Socialtjänstlagen (2001:453)

14 kap. 1§ Var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda inom sådana myndigheter. Sådan anmälningskyldighet gäller även dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. För familjerådgivning gäller i stället vad som sägs i tredje stycket.

De som är verksamma inom familjerådgivning är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om utnyttjas sexuellt eller utsätts för fysisk eller psykisk misshandel i hemmet.

Myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma som nämns i andra stycket är skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd.

Om anmälan från Barnombudsmanen gäller bestämmelserna i 7 § lagen (1993:335) om Barnombudsman. Lag (2003:407)

4.3 När räknas det som att ett barn far illa?

Ett barn som far illa är ett barn som riskerar att utvecklas ogynnsamt (Lundborg, 1997). Med en gynnsam miljö menas att man utan vidare kan säga att barnets utvecklingsmöjligheter är goda t.ex. barnet möter kärlek och trygghet hos föräldrarna, får näringsriktig kost, kläder, bostad, omvårdnad vid sjukdom etc. Med riskfylld miljö menas enligt LVU att påtagliga risker är då de missförhållanden som barnet utsätts för är upprepade mönster och inte tillfälliga. Där nämns följande:

- Fysisk misshandel
- Psykisk misshandel
- Sexuellt utnyttjande
- Brister i omsorgen (vanvård, effekter av förälders missbruk o.s.v.)
- Annat förhållande i hemmet (t.ex. då någon annan än vårdnadshavaren som befinner sig i hemmet utsätter barnet för misshandel). (Andersson m.fl., 2001).

I LVU står inte *avsaknad av eller djupt otrygg anknytning till föräldrar* med som en påtaglig risk men Andersson m.fl. 2001 anser att detta måste tilläggas. Då ett barn utvecklas gynnsamt kan barnet uttrycka hela sitt känsleregister (t.ex. sorg, glädje), barnet har en klar bild av verkligheten det lever i, barnet kan tillvarata sina personliga resurser etc. Ogynnsam utveckling hos barn kan vara utagerande, hyperaktivitet, kamratproblem, apati, kriminalitet, missbruk etc. (Andersson m.fl., 2001).

Sambandet emellan riskbeteende och dåliga hemförhållande behöver inte vara självklart. Ett barn behöver inte sniffa för att den ena föräldern är missbrukare. Barn kan leva i en miljö av missbruk, familjebråk etc. och trots detta är de ändå vara välanpassade och normala utåt sett. Det finns även barn som lever i välordnade familjeförhållanden med välanpassade föräldrar och syskon och bra ekonomi men som ändå agerar avvikande. Därför är det inte lätt att tyda signaler på att ett barn far illa. Det är många pusselbitar och signaler som måste falla på plats för att en bild av hur ett barn mår ska framkomma. Det är dock viktigt att tänka på att signalerna måste sättas i relation till barnets ålder, utvecklingsnivå och livssituation. Att vara uppmärksam på om ett barn har ett avvikande beteende är mycket viktigt. Om personal upptäcker detta tidigt blir barnets lidande mindre och möjligheterna att ändra situationen till det bättre ökar (Thorzén, 2001).

4.3.1 Aktiv fysisk misshandel

Med *aktivt fysiskt våld* menas då ett barn uppsåtligt tillfogas kroppsskada, sjukdom eller smärta. Innebörden kan vara att en annan person slår barnet utan eller med tillhygge, sparkar, nyper, knuffar, kastar, luggar, skakar, river, trampar eller stampar på barnet eller biter eller tvingar in föremål i barnets mun. Fysiskt våld och övergrepp är även att bränna, skälla, förgifta, riva, försöka dränka eller kväva barnet. All slags form av kroppslig bestraffning räknas som fysiskt våld. I en mängd former av sexuella övergrepp finns fysiskt våld med. Dels för att kuva barnet till undergivenhet, dels som en del av övergreppet (Socialstyrelsen, 2003). Misshandeln kan visa sig i form av kroppsskador t.ex. benbrott, blåmärken, skärsår och förgiftning (Fahrman, 1993). I många år har det förnekats och bortförklarats att föräldrar skulle ha misshandlat sina barn. På 1940 och 50- talet undersökte till och med läkare vad det var för sjukdom eller skörhet hos barn som orsakade frakturer som inte kunde vara självförvållade. Yttre våld verkade nämligen vara otänkbart. Först på 1960- talet kom en amerikansk läkare, Kempe, med tanken om att dessa barn utsattes för fysiskt yttre våld. Detta startade debatten och forskningen om barn som far illa. Samhället började engagera sig för att skydda utsatta barn och man började se till barnens egna rättigheter (Andersson m.fl., 2001). 1979 införde Sverige som det första landet i världen en lag mot aga och annan kränkande behandling av barn (Socialstyrelsen, 2003). Föräldrabalken 6 kap 1 §, säger att ”Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.” (Forkman, 2002).

4.3.2 Passiv fysisk misshandel

Passiv fysisk misshandel kallas även för vanvård. Passiv misshandel kan handla om att barnet lämnas utan uppsikt så att risken finns att barnet kan råka ut för olyckshändelser, att barnet inte får tillräckligt med mat eller dryck, att barnets kläder inte är årstidsanpassade. Passiv misshandel kan resultera i fysisk skada även om avsikten är att inte skada (Hindberg, 2001) t.ex. när föräldrarna inte har kunnande att ge sitt barn adekvat omsorg p.g.a. egna brister eller till exempel ett förståndshandikapp där föräldern anser att de egna behoven kommer främst och är viktigast att tillfredsställa. Passiv fysisk misshandel kan även vara när föräldrarna inte går till doktorn med barnet trots att det är allvarligt sjukt och barnet kan riskera att dö (Fahrman, 1993).

4.3.3 Psykiskt aktiv misshandel

Psykiskt aktiv misshandel innebär att ett barn metodiskt, och ofta under lång tid blir utsatt för nedklassande omdömen, nedbrytande beteende eller uppsåtliga känslomässigt lidande av föräldrarna (Hindberg, 2001). Det kan vara i form av förlöjligande, orimligt hårda bestraffningar, avvisande, utfrysning, påtvingad isolering från sociala kontakter, orimliga krav, terrorisering, hot om psykiskt och fysiskt våld samt utnyttjande är exempel på psykiskt våld (Socialstyrelsen, 2003). Även en enstaka händelse kan medföra att det finns risk för att ett barn kan fara illa. Den fysiska misshandeln är den som uppmärksammas mest. Den psykiska misshandeln är lika allvarlig, den ger skador som inte syns vid första anblicken. De inre känslomässiga skadorna är svårare att läka än de yttre (Fahrman, 1993).

4.3.4 Passiv psykisk misshandel

Den *passiva psykiska misshandeln* kallas även för känslomässig försummelse. Den har inget egentligt uppsåt till att kränka eller såra utan handlar om föräldrarnas oförmåga till att tillfredsställa barnets behov. De är så upptagna i och av sig själva och deras problem så att de inte ser barnet med dess behov (Fahrman, 1993). Tecken för att ett barn utsätts för någon form av psykisk misshandel *kan* vara:

- om barnet verkar skrämt, olyckligt, nervöst eller oroligt och om barnet rygger för kroppskontakt.
- om barnet har problem med kamrater och därigenom är socialt isolerat.
- om barnet verkar deprimerat och apatiskt d.v.s. om det drar sig undan alla aktiviteter. leker utan glädje, är aggressivt utagerande.
- om barnet verkar odistanserat i sitt beteende mot andra, exempelvis klänger oförsynt på alla vuxna (Fahrman, 1993).

4.3.5 Sexuella övergrepp

Sexuella övergrepp mot barn inbegriper alla former av sexuella gärningar som ett barn blir påtvingat av en annan person. Innebörden av sexuella övergrepp är att en person utnyttjar barnets beroendeställning, gärningen utgår från förövarens behov, gärningen gör så att barnets integritet kränks, handlingen genomförs mot barnets vilja eller är en gärning som är oförståeligt för barnet (Socialstyrelsen, 2003). Ett barn som varit utsatt för sexuella övergrepp

kan uppvisa fysiska, psykiska, psyksomatiska (sjukdomar med kroppsliga symtom men med psykiska orsaker t.ex. anorexi), relations - och beteende störningar. Dessa symtom behöver nödvändigtvis inte skilja sig på ett avgörande sätt från barn som far illa på grund av andra anledningar men som uppvisar samma symtom. Ett sexualiserat beteende kan likväl även finnas hos barn som upplevt ett sexualiserat våld mellan vuxna, eller där de vuxna anspelar på sex i vardagslivet så att barnet hör och ser t.ex. där de vuxna inte döljer att de tittar på pornografiska filmer d.v.s. en familj som är öppet sexuellt obegränsade (Hindberg 1999). Följande symtom som finns att läsa nedan i punktform förekommer vid sexuella övergrepp. Det är dock viktigt att poängtera att även om barnet visar på något eller några av dessa tecken behöver de inte ha varit utsatta för sexuella övergrepp.

- Inlärningssvårigheter
- Hyperaktivitet
- Sängvätning
- Ängslighet och fobier
- Ovanligt stor sexuell nyfikenhet
- Separationsångest
- Oftast borta från läkarundersökningar (gäller främst skolbarn)
- Vill inte visa sig naken inför kamrater i samband med gymnastiken. (Fahrman, 1993)
- Kontaktsvårigheter
- Tillbakagång till tidigare utvecklingsstadier (Lindelöw m.fl., 1991).

4.4 Vilka måste och får informeras då en anmälan ska göras?

Inom socialtjänsten arbetar de utifrån helhetssynen där alla inkopplade i fallet innehar samma information. Då personalen på skolan arbetar mycket nära varandra krävs kunskap om de barn de har gemensamt ansvar för. Oavsett om en person arbetar inom skola eller socialtjänst är syftet att stödja barnet. Om en pedagog sitter inne med känslig information som rör ett barn eller dennes föräldrar bör pedagogen ta ställning till vad som *behöver* föras vidare och att syftet är att stödja barnet i fråga. Finns det uppgifter som pedagogen lika gärna kan låta bli att lämna ut till arbetskamraterna? Vilka behöver veta det? Hur mycket behöver de veta för barnomsorgsarbetets skull? Dessa frågor är viktiga att ställa sig då pedagogen sitter inne med känslig information. I vissa fall kan det dock vara viktigt när pedagogen erhåller känslig information t.ex. förtroende från en förälder, att den talar om att det kan bli nödvändigt att

föra denna information vidare till vissa medarbetare för barnomsorgsarbetets skull (Olsson, 2001).

4.5 Om vad och hur får socialen och skolan informera varandra?

All personal som är anställda inom skolan är enligt SoL skyldiga att lämna ut den information som socialtjänsten begär vid en utredning av ett barn. Socialtjänsten å andra sidan är inte tvungen att lämna ut speciellt mycket information till skolan. Den information de kan delge är t.ex. om någon annan än den som brukar ska komma och hämta barnet efter skolan, när utredningen påbörjas och avslutas etc. Om ett närmre samarbete än så ska förekomma mellan socialtjänst och skola måste detta vara godkänt av barnet och barnets föräldrar. Ju äldre barnet är, desto mer aktuellt blir ett godkännande av både barnet och dennes föräldrar (Socialstyrelsen, 2003). Uppgifter kan lämnas ut till skolan om socialtjänsten efter en så kallad menprövning anser att vårdnadshavarna inte lider men av detta. Oavsett om det är till barnets fördel att viss information lämnas ut får det inte göras om vårdnadshavarna kan lida men av detta (Erdis, 2004).

4.6 Hur görs en anmälan?

Detta är ingen enkel fråga att besvara då den oftast görs på olika sätt, beroende på vad anmälan handlar om. En akut anmälan behandlas på ett helt annat sätt än vad andra fall av misstanke om att ett barn far illa görs. Det finns däremot en del frågor som pedagogen bör ta ställning till och ta reda på då hon gör en anmälan. Dessa kommer att avgöra hur anmälan kommer att se ut (Lindelöw m.fl., 1991). Det är lämpligt att rektor, föreståndare eller annan ansvarig på skolan undertecknar anmälan. Detta kan eventuellt ske tillsammans med en eller flera av personalen på avdelningen (Fahrman, 1993).

Om pedagogen är osäker på om en anmälan ska göras kan hon vända sig till socialtjänsten och genom allmän rådfrågning, utan att namnge barnet i fråga, få hjälp av personal som kommer i kontakt med liknande fall oftare än pedagogen själv (Lundborg, 1997). Att klarlägga om ett barn far illa är inte skolans och pedagogens ansvar, utan socialtjänstens (Erdis, 2004). Till skyddande av ett barn innebär nödvändigtvis inte ett omhändertagande utan socialtjänsten kan vara en form av stöd till barnet och familjen (Socialstyrelsen, 2003).

Lagen är tydlig vad gäller hur snabbt en anmälan ska göras, pedagogen är skyldig att genast anmäla till socialtjänsten. Om inte ärendet är akut finns dock tid att prata med föräldrar, arbetsledare samt att fråga socialtjänsten om råd. För att en anmälan ska kunna betraktas som gjord måste barnet i fråga vara namngivet i anmälan och anmälan måste ha kommit socialtjänsten tillhanda (Olsson, 2001). Pedagogen kan som tidigare nämnt ringa socialtjänsten för rådfrågning utan att nämna barnets namn men om barnet namnges har socialtjänsten rätt att betrakta den information som lämnats som en anmälan om de finner den oroväckande (Olsson, 2001). Den person eller myndighet som genomfört en anmälan kan inte dra tillbaka den. Enligt SoL 14 kap 1 § fjärde stycket är den som gjort en anmälan skyldigt att informera socialtjänsten om innehållet i anmälan har ändrats (Socialstyrelsen, 2003).

4.6.1 Kan pedagogen vara anonym då hon anmäler?

Om en pedagog som är anställd inom skolan ringer socialtjänsten för rådfrågning om ett fall får hon lov att vara anonym, men då pedagogen bestämt sig för att göra en anmälan i tjänsten måste hon uppge sitt namn. Detta gäller alla som är anställda hos myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar (Fahrman, 1993). Om pedagogen däremot får oroväckande information om ett barn när den inte är i tjänst är hon skyldig att överväga denna. Anser hon informationen vara trovärdig ska hon meddela berörd personal på arbetsplatsen. Med andra ord är pedagogen i praktiken skyldig att ta ställning till frågan om anmälningsplikt, oavsett när hon först fick informationen (Olsson, 2001).

4.6.2 Bör pedagogen informera föräldrarna innan hon anmäler?

Då en pedagog misstänker att ett barn far illa bör den ta kontakt med föräldrarna. Det är viktigt att pedagogen är rak och uppriktig mot föräldrarna när denne berättar vad den sett och sedan ger föräldrarna sin syn på barnets situation. Därefter får personalgruppen avgöra om de anser att förälderns svar är tillfredställande eller ej. Det är dock inte i alla fall som föräldrarna ska kontaktas innan en anmälan görs, det är t.ex. då det rör sig om sexuella övergrepp eller då ingen tvekan förekommer att barnet misshandlas (Olsson, 2001).

Vid akuta skador får personalen på skolan ta barn till läkare utan föräldrarnas tillstånd. Personalen får annars inte göra detta då det endast är socialtjänsten som har denna befogenhet. Föräldrarna kontaktas innan läkarbesök då skador hittas på barnet, har skadorna däremot

uppkommit genom sexuella övergrepp eller otvivelaktig misshandel kontaktas inte föräldrarna först (Lindelöw m.fl., 1991).

4.6.3 Svårigheter med att göra en anmälan

Den som anmäler kan behöva stöd av arbetskollegor eller arbetsledning vid anmälan. Viktigt att poängtera är att den anmälningsskyldige alltid har en personlig skyldighet för att anmälan görs. Vid de arbetsplatser där de anställda har en anmälningsskyldighet bör det finnas tydliga och klara rutiner och handlingsplaner för hur en anmälan ska göras, av vem och till vem personalen ska anmäla (Socialstyrelsen, 2003). En undersökning som gjorts visar att främsta skälet till att personal som arbetar inom skolan inte gör en anmälan är att de inte förstår eller vet innebörden av sin anmälningsskyldighet. Personalen vill bli säkrare på sina misstankar eller se vilken verkan de egna åtgärderna gör. Inom skolan försöker man också in i det sista lösa problemen själva och väntar in i det sista med att göra en anmälan. I genomsnitt dröjde det i denna undersökning 17 månader från det att skolan upptäckt elevens problem och svårigheter tills att personalen kontaktade socialtjänsten. Endast 20 procent av de fall där man misstänkte att barn far illa anmäldes. Undersökningen är baserad på data om ungefär 7000 elever i 23 grundskolor som blivit slumpmässigt utvalda i Stockholm. En majoritet av dem som arbetar i skolan ville vänta och se vad som hände i elevens utveckling. En annan anledning var att de trodde att elevens familj redan var känd hos socialtjänsten, samt att en del inte trodde att en anmälan skulle leda till något bra för eleven (Lundborg, 1997).

4.6.4 Underlåtelse av anmälan

Om en pedagog med avsikt eller av vårdslöshet låter bli att anmäla då hon misstänker att ett barn far illa kan hon dömas till ansvar för tjänstefel enligt 20 kap. 1§ brottsbalken eller disciplinpåföljd enligt 14 § lagen (1994:260) om offentlig anställning. Detta innebär att pedagogen kan varnas och få löneavdrag eller dömas till böter eller fängelse (Bilaga A). (Socialstyrelsen, 2003). Justitieombudsmannen är en myndighet som övervakar att myndigheter, tjänstemän och förvaltningar följer de lagar och bestämmelser som finns för verksamheten. JO granskar tjänstefel samt myndighetsmissbruk och vem som helst kan anmäla till JO. Ett fall som JO behandlat handlade om en förskoleföreståndare som ringde till socialtjänsten för rådfrågning om ett barn som hon misstänkte utsattes för sexuella övergrepp

i hemmet. Svaret blev att hon skulle anmäla, vilket hon vägrade. Hon ville förvissa sig om att det verkligen gällde övergrepp och först då anmäla. En av socialtjänstemännen anmälde henne till JO för underlåtenhet av anmälan. Jo konstaterade att föreståndaren brutit mot sin skyldighet att anmäla (Erdis, 2004), vad påföljden blev framgår dock ej av litteraturen.

4.7 Hur går socialtjänsten tillväga då de behandlar en anmälan?

Ärendet förs in i ett register över inkomna ärenden, dock utan den behandlades namn och adress som bevaras i en sekretessbelagd akt (Lindelöw m.fl., 1991). Därefter görs en förstahandsbedömning där det avgörs om socialnämnden överhuvudtaget kan inleda någon utredning (Socialstyrelsen, 2003). Skäl till att någon utredning inte inleds kan vara då en anmälan uppenbart saknar verkligt innehåll (Andersson m.fl., 2001). Detta kan vara då ett barn kommer till sjukhuset och man misstänker misshandel och då det vid en närmare undersökning visar sig att barnet erhållit skadan av naturliga orsaker (Socialstyrelsen, 2004). Det kan likaså vara då en förälder av grundlösa skäl anmäler i en svår vårdnadstvist (Olsson, 2001). Då en utredning görs ska barnets bästa ska vara i centrum och då behöver utredningen innehålla följande:

- Det ska vara klargjort om barnet far illa
- Den ska ge grund för bedömningar av barnets behov
- Den ska ge grund för planering av insatser
- Den ska ge grund för behandling och stöd

Syftet med utredningen är att ge socialtjänsten ett pålitligt beslutsunderlag och att den ska utgöra ett underlag för behandlingsarbetet (Andersson m.fl., 2001). Socialsekreteraren som tilldelats ärendet meddelar familjen direkt om att en anmälan har gjorts och att en utredning ska påbörjas. När utredningen påbörjas kontaktas myndigheter och personer som kan känna till förhållanden om barnets livssituation som socialnämnden behöver veta (Olsson, 2001). Dessa myndigheter och personer är framförallt:

1. Barnet
2. Föräldrar och syskon
3. Förskola, fritidshem, skola
4. Barnavårdscentral, barn- och ungdomspsykiatri, övrig sjukvård, socialnämnd (Andersson m.fl., 2001)

När all information är insamlad är det tid att analysera vad den betyder d.v.s. finns det något i barnets livssituation som är skadligt eller problematiskt för dess utveckling. Sedan bedömer man hur allvarligt det är och om några insatser behövs. Då *inga insatser behövs* grundar socialtjänsten det på att utredningen inte ger stöd för att barnet riskerar utvecklas ogynnsamt eller leva i en otillräcklig miljö. Lever barnet däremot under risk att utvecklas ogynnsamt eller att fara illa på grund av sitt beteende eller miljön det lever i blir bedömningen att *insatser behövs*. Socialtjänsten ansvarar då, i samarbete med hemmet, för att barnet får det skydd som det behöver. De barn som är i behov av denna hjälp utgör en stor och brokig grupp. Förhållandena de lever under skiljer sig kraftigt åt och därför bör socialtjänstens insatser göra det samma. Då *insatser anses vara nödvändiga* ger utredningen belägg för att barnet löper en uppenbar risk att skadas i sin hälsa och utveckling på grund av sitt beteende eller miljön barnet lever i. Detta är lagens uttryck för en nivå som motiverar tvångsomhändertagande. Dessa åtgärder kan vara frivilliga eller ske med tvång beroende på om föräldrar och barn över 15 år ger sitt samtycke eller ej (Andersson m.fl., 2001). De åtgärder som görs kan delas in i två grupper: insatser som vidtas med barnet kvar i hemmet och åtgärder som innebär någon form av placering.

Då barnet bor kvar i hemmet har bedömningen gjorts att hjälp till familjen är tillräcklig. Den kan röra sig om stöd till familjen/barnet i form av en kontaktperson eller kontaktfamilj utan någon särskild utbildning för uppgiften. Syftet kan vara att ge barnet kompensation för brister i dennes situation. En annan form av insats kan vara psykosocialt behandlingsarbete. Det kan innebära samtal med socialsekreterare, insatser i hemmet, insatser som är riktade på familjens sammanhållning och struktur. Psykosociala insatser har inte som mål att lösa inre psykiska problem. Däremot kan tillvaron bli mindre oberäknelig, strukturen starkare och barnets tillvaro stabilare (Andersson m.fl., 2001).

Vård utanför hemmet betyder placering i familjehem eller på institution. Familjehemmet kan delas in i främst tre behovsområden: 1) familjehem där barnet behöver bo under en kris i den biologiska familjen (tillfälligt) 2) familjehem som komplettering till den biologiska familjen innebär att barnet har tät kontakt med den biologiska familjen men bor varaktigt i familjehemmet, då problemen i den biologiska familjen anses vara av bestående karaktär 3) familjehem som ersättning för den biologiska familjen. Återgång till de biologiska föräldrarna kan inte bli aktuell då situationen i det biologiska hemmet är varaktig och barnets biologiska föräldrar aldrig ger barnet gensvar. Då ett barn placeras på institution erbjuds denne olika möjligheter. Vården kan ha pedagogiskt innehåll som innebär att barn och föräldrar lär sig praktiska saker som tillhör det vardagliga livet och att barnet får skydd mot

faror som det är utsatt för från antingen andra eller sig självt. Institutionsvården kan också vara behandlingsinställd och är då inriktad på att ge barnet utvecklingsmöjligheter då utredningen funnit störningar hos den unge t.ex. som följd av misshandel av en förälder (Andersson m.fl., 2001).

På 90- talet riktades stark kritik mot socialtjänsten för att utredningarna tog för lång tid. 1998 infördes därför en fyramånadersgräns i Socialtjänstlagen som följd av detta. Allt fler utredningar slutförs inom denna tidsram men det förekommer dock fall där utredningarna, av godtagbara skäl, tar längre tid än fyra månader (Socialstyrelsen, 2003).

4.8 Regeringens proposition 1999/2000:135- En förnyad lärarutbildning

Samhället vilar på en grund av värden som formats i sociala möten och av mänskliga erfarenheter. Denna värdegrund utgår från människolivets okränkbarhet och omfattar frågor om individens frihet, solidaritet med svaga och utsatta samt alla människors lika värde. Skolan måste förmedla och befästa de värden som vårt samhällsliv bygger på. Viktigt att inte glömma att "Lärarna är en viktig yrkesgrupp för att förverkliga innehållet i FN's konvention om barnets rättigheter." (Prop. 1999/2000:135). Det är därför *viktigt* att lärarstudenterna får insikt i konventionens innehåll och förbereds så att barnets rättigheter försvaras i skolan och det övriga samhället (Prop. 1999/2000:135). FN's barnkonvention säger att de länder som skrivit under konventionen "skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt insatser i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavares eller annan persons vård." (FN's barnkonvention artikel 19:1) .

4.9 Problemprecisering med bakgrund

Den lagenliga grunden för personalens skyldigheter börjar gälla i och med anställningsavtalet. I de skyldigheter som följer av anställningsavtalet ligger ett krav på att genomföra sina arbetsuppgifter inom ramen för de lagar, förordningar och övriga bestämmelser som gäller för verksamheten. En lärare kan alltså inte hävda att arbetsgivaren inte informerat om vad som gäller eller hänvisa till att detta inte ingick i lärarutbildningen (Erdis, 2004). Denna

information leder oss fram till vår problemspecificering och undersökning: Vad kan egentligen verksamma pedagoger och lärarstudenter om lagen om anmälningsplikt?

5. Teoretiska utgångspunkter

En undersökning gjordes 1963 av R. Rosenthal och K.L. Fode huruvida vi omedvetet påverkas av våra förväntningar. I undersökningen medverkade 12 studenter som aldrig arbetat med djurexperiment tidigare. Alla fick fem råttor vardera, som antingen sades vara kloka och lätta att lära eller tröga och vara svåra att lära. I själva verket var det ingen skillnad på råttorna. Studenterna trodde att experimentet var på råttornas beteende, när det i själva verket var på om studenternas förväntningar påverkade resultatet. Råttorna skulle gå i en T- formad labyrint och hitta rätt utgång. Resultaten visade att de ”kloka” råttorna valde rätt väg i labyrinten betydligt oftare än de ”tröga” råttorna och att tiderna de sprang rätt väg i labyrinten på inte bara var bättre utan hela tiden förbättrades (Banyard & Grayson, 1996). Det finns många anledningar till att pedagoger underlåter att göra en anmälan då de misstänker att ett barn far illa (som vi tidigare tagit upp på s.18 – 19 – Svårigheter med att göra en anmälan). Om pedagogen har förväntningarna att en anmälan inte kommer att leda någon vart eller att pedagogen tror sig kunna hjälpa barnet bäst själv, kan detta göra att pedagogen underlåter att anmäla.

6. Empirisk del

Syftet med detta arbete har varit att belysa vad anmälningsplikten innebär. Vem gör vad av skola och socialtjänst och vad vet egentligen pedagoger om när det räknas som att ett barn far illa och om anmälningsplikten?

6.1 Metod

Vi utförde kvantitativa undersökningar i form av enkäter. Dessa testades först av en pilotgrupp bestående av fem lärare och fem lärarstudenter. Dessa resultat var dock endast till för att testa om enkäterna var lätta att förstå och vilka frågor som behövde omformuleras p.g.a. eventuella misstolkningar. Resultatet av dessa redovisas endast i form av våra slutgiltiga enkäter. Syftet med denna metod var att enkäterna kunde ge oss en överblick över hur mycket de pedagoger som deltog verkligen kunde om lagen om anmälningsplikt inom

skolan. Då ansvaret (i samhället) för att en anmälan om att ett barn misstänks fara illa blir gjord ofta ligger hos dem.

6.1.1 Undersökningsgrupp

Enkäterna delades ut till 54 verksamma pedagoger på tre olika skolor i en kommun i Skåne. Antalet år pedagogerna varit verksamma samt vilka åldrar de undervisade i spelade ingen roll för vår undersökning då anmälningsplikten gäller alla barn under 18 år. Enkäterna delades även ut till 15 studenter som gick sista terminen 2004 vid Lärarutbildningen på Högskolan i Kristianstad.

6.1.2 Forskningsetiska principer

Forskningsetiska principer som vår forskning har utgått ifrån:

- Den som forskar ska upplysa undersökningsdeltagare och uppgiftslämnare om deras roll i projektet och vilka premisser som gäller för deras medverkan. De som deltar skall informeras om att deltagandet är frivilligt och om de vill har de rätt att avbryta sin medverkan.
- Forskaren skall inhämta undersökningsdeltagare och uppgiftslämnarens medgivande. I en del fall då undersökningen inte innehåller frågor av privat eller etiskt känsliga frågor kan medgivande hämtas via ombud för uppgiftslämnare samt undersökningsmedverkande personer t.ex. skolledning, lärare, fackförening, arbetsgivare eller likartad. En given omständighet är att undersökningen sker inom ordinarie arbetsuppgifter och är förlagd på arbetstid.
- All information om identifierbara individer skall nedtecknas, lagras och sedan avrapporteras på ett sätt att enskilda individer inte kan igenkännas av utomstående (Vetenskapsrådet 2002).

6.1.3 Genomförande - verksamma pedagoger

Då enkäterna var färdiga och godkända av vår handledare ringde vi rektorer på slumpmässigt valda skolor och bad att få dela ut våra enkäter (Bilaga B) till skolans alla lärare. Alla skolor som stod i telefonkatalogen över vald kommun skrevs ner på lika stora papperslappar som alla

viktes på samma sätt. Dessa lade vi i en skål och rörde om och därefter drog vi tre papperslappar. Skolorna som stod på dessa lappar skulle vara de skolor vi ringde upp och bad att få lämna våra enkäter till. Alla papperslappar med skolornas namn på sparades för att ha som reserv i fall någon av de tre skolorna inte kunde delta. Vi bokade tid med rektorn på varje skola då alla skolans pedagoger skulle vara samlade och var själva närvarande då pedagogerna besvarade enkäterna. Vi valde att göra så här för att kunna besvara eventuella frågor samt för att vi ville visa hur viktiga enkäterna var för oss och vår undersökning.

6.1.4 Genomförande – lärarstudenter

Vi mailade enkäter till lärarstudenter som vi visste gick sista termin av lärarutbildningen i Kristianstad. Eftersom vi har studerat med olika människor under utbildningens olika kurser (inriktningar samt AU) har vi samlat på oss ett antal mailadresser till studenter. Vi har skickat enkäter till just dessa adresser och via mail eftersom alla studenter skriver sina examensarbeten på olika håll och är därmed svåra att komma i kontakt med på högskolan.

6.2 Kritiska tankar

I efterhand vill vi peka på vad vi kunde ha gjort annorlunda, främst vad gäller enkätundersökningarna. En del av de skolor vi kontaktade i första urvalet hörde inte av sig eller hade de inte tid att besvara enkäten i tid för att vi skulle ha möjlighet att bearbeta dem. Vi ringde runt till fler skolor och de skulle vara slumpmässigt utvalda, eftersom vi var tvungna att ge dem tid att tänka över om de ville vara med i undersökningen eller ej fick vi endast ha tillfrågat högst tre skolor åt gången. Vi har mailat och ringt runt till rektorer och talat in meddelanden på telefonsvarare. Tyvärr har det inte varit lätt att få ett svar tillbaka, så medan vi har väntat gick tiden och ibland stod vi stilla på det området. Det vi kunde ha gjort annorlunda är att ha förklarat att ville ha svar inom ett visst antal dagar om de ville delta eller ej. Detta hade förmodligen gjort att väntetiden på svar från rektorerna hade minskat och vi hade kunnat ringa fler skolor. Vi valde att inte göra så eftersom vi ansåg att det kunde ha uppfattats som stressande och en aning oseriöst då vi inte ville att det skulle verka som att vi hela tiden hade andra skolor i reserv. Detta kunde ha medfört att de tillfrågade skolorna resonerat att de inte hade tid och att de därför hellre lät någon annan skola delta.

I enkätundersökningen ville vi från början undersöka vad både verksamma pedagoger och lärarstudenter som gick sista terminen visste om anmälningsplikten. Någonstans på vägen blev vi stressade och det kändes som att tiden inte räckte till, då bestämde vi oss för att inte göra någon undersökning av lärarstudenter. Till slut kom vi dock fram till att vi ändå ville det och att detta var en väsentlig del i arbetet. Metoden att maila enkäter till lärarstudenter var kanske inte den bästa tillvägagångssättet, men som vi tidigare nämnt (genomförande – studenter) var detta den enda möjlighet vi ansåg oss ha. Den bästa metoden hade annars varit att gå ut till de olika AU3- klasserna och personligen delat ut enkäter eftersom vi tror att vi hade nått ut till en större grupp studenter. Vi är medvetna om att antalet deltagare i enkätundersökningen är en liten del av skolans alla sistatermins lärarstudenter. Detta medför att undersökningen inte är helt tillförlitlig. Vi har ändå valt att ta tillvara de svar vi fått för att få en liten bedömning av vad lärarstudenter vet om anmälningsplikten.

I vårt val av litteratur är vi medvetna om att vi använt oss av böcker som skrevs innan SoL reviderades 1998. Ur dessa böcker har vi behållit den information som gick att styrka med annan och nyare litteratur.

Vi kan inte med all säkerhet veta om alla som besvarat våra enkäter har gjort detta sanningsenligt. Vi anser däremot att vi betonat detta tillräckligt och har därför valt att lita på de resultat vi fått fram.

6.3 Redovisning av resultat

I början av enkäterna förklarade vi att vi i ordet föräldrar även innefattade begreppet vårdnadshavare av barnet och att situationerna då ett barn anses fara illa avser upprepade handlingar från föräldrarnas eller andra närståendes sida. Vi skrev i början av enkäterna att på frågorna 1, 3, 5 och 6 (bilaga B) fick pedagogerna kryssa i fler än ett alternativ om de så önskade. För lärarstudenterna gällde detsamma för frågorna 1,3 och 4 (bilaga C). Vi betonade i enkäterna och personligen att de endast skulle kryssa i de alternativ där de *säkert visste svaret*. Vi har valt att redovisa enkäterna i procentform. Vi är medvetna om att 15 lärarstudenter är för lite för att egentligen redovisa på detta vis, men vår motivering till det är att vi vill göra en jämförelse och se vad de 15 lärarstudenterna faktiskt visste om de frågor som enkäten tog upp. Jämförelsen är inte helt rättvis då fler verksamma pedagoger deltog i undersökningen än lärarstudenter. De slutsatser vi drar vad gäller lärarstudenter är för den lilla grupp som vi undersökt och inte generellt för alla lärarstudenter.

6.3.1 Redovisning av resultat - verksamma pedagoger

1. När räknas det som att ett barn far illa?

Barnet kommer smutsigt till skolan (kläder, hygien) **43%**

Barnet kommer i olämpliga kläder till skolan (t.ex. för lite klädd på vintern) **51%**

Barnet får inte tillräckligt med mat och dryck hemifrån **65%**

Då barnet utsätts för sexuella övergrepp **100%**

Föräldrabeskydd saknas **73%**

Kontaktlöshet (barnet får ej uppleva kärlek från sina föräldrar) **68%**

Föräldrarna eller andra boende i hemmet behandlar barnet med förakt **73%**

Barnet utsätts för kränkning från föräldrarna eller andra boende i hemmet **78%**

Föräldrarna isolerar barnet från socialt umgänge **65%**

Barnet utsätts för fysisk misshandel **100%**

Vet ej **0%**

2. Kan du som pedagog (i tjänst) anmäla anonymt?

Ja **43%**

Nej **43%**

Det varierar från fall till fall **0%**

Vet ej **14%**

3. Till vem ska du som pedagog anmäla?

Socialtjänsten **73%**

Föreståndare **0%**

Rektorn **65%**

Till en kollega **0%**

Polisen **33%**

Skolsköterskan **35%**

Skolkuratorn **19%**

Specialpedagogen **0%**

Vet ej **0%**

4. Har du haft misstanke om att ett barn farit illa men inte anmält det?

Ja **22%**

Nej **78%**

Fråga 5 får endast fyllas i av dem som svarade Ja på fråga 4.

5. Varför?

Var inte säker på om misstanken stämde **50%**

Visste inte exakt när en anmälan ska göras **0%**

Ville inte hamna i konflikt med föräldrarna **0%**

Ansåg inte att det var speciellt allvarligt **0%**

Tyckte det var obehagligt och ville inte se problemen **0%**

Jag ville försöka hjälpa barnet på egen hand **0%**

Trodde inte att en anmälan skulle leda någon vart **0%**

Dålig återkoppling från socialtjänsten **12,5%**

Barnets familj var redan känd hos socialtjänsten t.ex. föräldrar som missbrukade **37,5%**

Vet ej **0%**

6. Varför tror du att pedagoger inte alltid anmäler vid misstanke om att ett barn far illa?

Är inte säker på om misstanken stämmer **78%**

Vet ej när en anmälan ska göras **14%**

Vill inte hamna i konflikt med föräldrarna **4%**

Anser inte att det är speciellt allvarligt och avvaktar **22%**

Känner rädsla och obehag och väljer att blunda **41%**

Läraren vill försöka hjälpa barnet på egen hand **11%**

Tror inte att en anmälan leder någon vart **24%**

Dålig återkoppling från socialtjänsten **32%**

Barnets familj är redan känd hos socialtjänsten t.ex. föräldrar som missbrukar **22%**

Vet ej **0%**

6.3.2 Analys av resultat – pedagoger

Alla resultat kommer ej att analyseras i följande text eftersom vi i vissa fall valt att endast redovisa de resultat med störst differens.

Eftersom att pedagoger ska anmäla redan vid *misstanke* om att ett barn far illa anser vi att kunskapen om när det räknas som att ett barn far illa är grundläggande för att pedagoger ska kunna förstå och tillämpa lagen om anmälningsplikt.

Enligt resultaten av fråga 1 (När räknas det som att ett barn far illa?) har 100% svarat att de anser att ett barn far illa då det utsätts för sexuella övergrepp samt fysisk misshandel. I dessa avseenden är det ingen som tvekar, *men* ett barn kan som vi tidigare tagit upp i teoridelen fara illa på så många andra vis men enligt hur de verksamma pedagogerna besvarat sina enkäter tolkar vi det som att kunskaperna inom detta område brister. Endast 43% ansåg att ett barn far illa då det vid upprepade tillfällen kommer smutsigt till skolan.

43% av de tillfrågade svarade på fråga 2 att de kan vara anonyma då de anmäler och 43% svarade att det kan man inte vara. Vår slutsats av dessa resultat är att de 43% som svarade att de kunde vara anonyma vid en anmälan inte kan lagen om anmälningsplikt och borde svarat att de inte visste. Detta för att vi som sagt betonat att de endast skulle kryssa i de alternativ där de var säkra på svaret.

Vad gäller fråga 3 och vem pedagoger ska anmäla till, kan vi konstatera att 65% visste att en anmälan bör ske till rektorn (som går vidare till socialtjänsten) eller direkt till socialtjänsten (73%). Det var ingen som inte visste vem de kunde vända sig till.

22 procent har haft misstankar om att ett barn farit illa och inte anmält det till socialtjänsten enligt resultaten vi fått in på fråga 4. Detta innebär med andra ord att det finns minst 12 fall, i kommunen där vi gjort vår undersökning, som inte anmälts. Det visade sig i resultaten av fråga 5 om varför de inte anmälde, att hälften av dem inte var säkra på om misstanken stämde. Andra anledningar till att en anmälan inte gjordes var att familjen redan var känd hos socialtjänsten (37,5%) samt att pedagogerna ansåg att återkopplingen från socialtjänsten var för dålig (12,5%).

I fråga 6 framgick det att undersökningsgruppen trodde att anledningen till att pedagoger inte alltid anmäler vid misstanke om att ett barn far illa, till störst del (78%) var för att de inte är säkra på om misstanken stämmer samt att pedagoger tycker att det är obehagligt och väljer att blunda (41%). Den anledning som undersökningsgruppen trodde minst på (4%) var att pedagogen inte vill hamna i konflikt med föräldrarna.

6.3.3 Redovisning av resultat - lärarstudenter

1. När räknas det som att ett barn far illa?

Barnet oftast kommer smutsigt till skolan (kläder, hygien) **67%**

Barnet kommer i olämpliga kläder till skolan (t.ex. för lite kläder på sig på vintern) **40%**

Barnet får oftast inte tillräckligt med mat och dryck hemifrån **100%**

Föräldrabyggsaknas **93%**

Kontaktlöshet (barnet får ej uppleva kärlek från sina föräldrar) **73%**

Då barnet utsätts för fysisk misshandel **100 %**

Då barnet utsätts för sexuella övergrepp **100 %**

Föräldrar behandlar barnet med förakt **93 %**

Barnet utsätts för kränkning från föräldrar **100 %**

Föräldrarna isolerar barnet från socialt umgänge **73 %**

Vet ej **0 %**

2. Kan du som lärare (i tjänst) anmäla anonymt?

Ja **13 %**

Nej **47 %**

Det varierar från fall till fall

Vet ej **40 %**

3. Till vem kan du som lärare anmäla?

Polisen **33 %**

Socialtjänsten **87 %**

Specialpedagog **6 %**

Rektor **73 %**

Till en kollega **6 %**

Skolsköterska **53 %**

Skolkurator **60 %**

Vet ej **0 %**

4. Varför tror du att lärare inte alltid anmäler vid misstanke om att ett barn far illa?

Är inte säker på om misstanken stämmer **100 %**

Vet inte exakt när en anmälan ska göras **33 %**

Vill inte hamna i konflikt med föräldrarna **80 %**

Anser inte att det är speciellt allvarligt och avvaktar **47 %**

Känner rädsla och obehag och väljer att blunda **80 %**

Läraren vill försöka hjälpa barnet på egen hand **6 %**

Tror inte att anmälan leder någon vart **67 %**

Barnets familj är redan känd hos socialtjänsten t.ex. en missbrukande förälder **33 %**

Vet ej **0%**

5. Har Lärarutbildningen gett dig tillräcklig kunskap om lagen om anmälningsplikt? (Här avser vi AU-kurserna och vald inriktning, INTE specialiseringarna)

Ingen **27 %**

Lite, men inte tillräckligt **67 %**

Lagom **0 %**

Mycket, jag känner mig säker på lagen om anmälningsplikt **6 %**

6.3.4 Analys av resultat - lärarstudenter

Alla resultat kommer ej att analyseras i följande text eftersom vi i vissa fall valt att endast redovisa de resultat med störst differens.

På fråga 1 svarade alla lärarstudenterna att ett barn far illa då det:

Inte får tillräckligt med mat och dryck hemifrån, då barnet utsätts för fysisk misshandel, då barnet utsätts för sexuella övergrepp och då barnet utsätts för kränkning av föräldrarna. 40% ansåg att ett barn far illa då det kommer i olämpliga kläder till skolan.

På fråga 2 har 40% av studenterna svarat att de inte visste om pedagoger kan vara anonyma vid en anmälan och 13% svarade att det kan de vara.

Vad gäller fråga 3 om vem pedagoger ska anmäla till visar enkätresultaten att 87% visste att de bör anmäla till socialtjänsten eller rektorn (73%) det var ingen som inte visste vem de ska anmäla till.

Alla lärarstudenterna var överens om att de trodde att en av anledningarna i fråga 4 till att pedagoger inte alltid anmäler då de misstänker att ett barn far illa beror på att de inte är säkra på om misstanken stämmer. 6% trodde att anledningen till att pedagoger inte alltid anmäler vid misstanke om att ett barn far illa var för att läraren vill försöka hjälpa barnet på egen hand.

Resultaten av fråga 5 visar att av de 15 som besvarade enkäterna ansåg sig 27 procent inte ha fått någon utbildning om lagen om anmälningsplikt. 67 procent ansåg sig ha fått lite utbildning om lagen, men att den inte var tillräcklig och 6 procent ansåg sig säkra på lagen om anmälningsplikt.

7. Diskussion

Detta har varit ett svårt arbete att skriva både p.g.a. tidsbrist, inaktuell litteratur samt skolornas i stort sätt uteblivna medverkan. Det som har varit svårast har dock varit att skriva och läsa om barn som far illa och att vi efter enkätundersökningarna har insett att de verksamma pedagogernas kunskaper inom ämnet till en viss del är bristande. Detta ämne är något av det viktigaste som finns anser vi. Vi anser att det är oerhört viktigt att belysa ämnet och vi vill anser att det krävs åtgärder för att pedagoger ska anmäla då de misstänker att ett barn far illa. Det är pedagogernas skyldighet att se till barnets bästa och vår del i att kunna se varje barn har varit att genomföra detta arbete, därför har det varit oundvikligt från vår sida att engagera oss känslomässigt som ni kommer att märka i resten av diskussionen.

Många av våra tankar har kretsat kring om ett barn kommer till skolan varje dag i både för stora och smutsiga kläder. Vi trodde inte att många pedagoger skulle tveka att detta rörde sig om vanvård från förälderns sida. I enkätundersökningen av verksamma pedagoger visade det sig att endast 43% av dem ansåg att ett barn far illa då det kommer smutsigt till skolan och endast 51% ansåg att ett barn far illa då det kommer i olämpliga kläder. Med andra ord hade ungefär hälften av de i vår undersökningsgrupp förmodligen inte anmält ett barn i denna levnadssituation till socialtjänsten. Eftersom att de verksamma pedagogerna uppenbarligen inte kände till alla fall då det räknas som att ett barn far illa tror vi också att mörkertalet i detta avseende är ganska stort. Då vi gjorde undersökningen med lärarstudenter visade det sig att 67% ansåg att ett barn far illa då det kommer smutsigt till skolan och 40% då ett barn kommer

i olämpliga kläder. Uppenbarligen behövs det mer utbildning inom detta område. Vare sig utbildningen kommer från lärarutbildningen eller skolan man blir verksam på, så måste utbildning ske. En sak är säker: att lämna ansvaret upp till pedagogerna själva, som det är nu, fungerar inte. Minst en gång om året borde lärarna få fortbildning om anmälningsplikten och allt den berör. Socialtjänsten bör vara representerad under dessa fortbildningsdagar så att kunskapsutbyte om respektive yrke kan ske. Här tror vi att det vore bra om det är en och samma socialsekreterare som deltar och på så vis kan skapa ett förtroende så att pedagogerna kan ringa till denne för rådfrågning. Detta tror vi är en förutsättning för ett bra samarbete mellan skola och socialtjänst. Pärmar med lagen och information om anmälningsplikt samt telefonnummer till socialtjänsten borde vara en del av varje pedagogs personliga utrustning. Vi tror att om informationen alltid var så lättillgänglig skulle fler anmälningar ske eftersom pedagogerna då skulle veta var de skulle söka vägledning om de misstänkte att ett barn far illa.

Utbildning inom lagen om anmälningsplikt och vad den innebär anser vi borde ha skett innan VFU- perioden i AU1. Detta är ett ämne som kontinuerligt borde behandlas i lärarutbildningen. Kanske hade det till och med varit så att de pedagoger som känner obehag, rädsla och som väljer att blunda då de misstänker att ett barn far illa, gallrats bort redan där. Vilket hade varit bäst för deras framtida elever, eftersom att barn som far illa är en del av den verklighet och det ansvar som pedagoger möter i skolan. Detta kanske låter hårt, men om vi vore barn som far illa hade vi önskat en pedagog som vågade stå upp för våra rättigheter, som redan kränkts av dem som ska ta hand om oss och tycka om oss mest i världen. Här vill vi hänvisa till kvinnan vi skrev om på sidan 13 som anmäldes till Jo, detta är ett exempel på en lärare som vi anser misskött sitt jobb. Det är som sagt *inte* pedagogernas ansvar att bedriva en undersökning och avgöra om ett barn är i behov av skydd och bör anmälas till socialtjänsten. Att kvinnan dessutom gick emot socialsekreterarens råd att anmäla anser vi vara ännu mer ansvarslöst. Hon nekade råd från dem som ska föreställa experter inom området. Hur kunde hon säga att hon inte ville anmäla då socialsekreteraren ansåg fallet vara uppenbart? Detta anser vi visar att hon (och likasinnade) inte har innanför skolans dörrar att göra. Vi anser det vara en lättnad att se att en pedagog kan dömas för underlåtelse av anmälan.

67% av lärarstudenterna i vår undersökning ansåg att de inte fått tillräcklig utbildning om lagen om anmälningsplikt 27% ansåg att de inte fått någon utbildning inom området alls. När vi gick igenom resultaten av lärarstudenternas enkäter visade det sig att deras kunskaper inom området när det räknas som att ett barn far illa var någerlunda godkänd enligt vår bedömning. Självklart hade 100% rätta svar varit att önska. Hur kommer det sig att de kan så

pass mycket om anmälningsskyldigheten när de i enkäterna har svarat att utbildningen varit otillräcklig inom området? Är de självlärd? Har de lärt sig det under VFU-perioderna? Eller är det så att utbildningen har varit tillräcklig? Svaret på detta kan vi omöjligt veta och kan bara svara för oss själva när vi säger att utbildningen absolut varit otillräcklig. Den kunskap vi har inom området har vi fått under detta arbetes gång. Regeringens proposition om den nya lärarutbildningen säger att "Lärarna är en viktig yrkesgrupp för att förverkliga innehållet i FN's konvention om barnets rättigheter." och att det därför är viktigt att lärarstudenterna förbereds i sin utbildning att kunna stå upp för barnens rättigheter i såväl skolan som samhället. I litteraturdelen har vi skrivit om vilka tecken som kan finnas då ett barn far illa. Dessa tecken hade vi i stor utsträckning ingen tidigare kunskap om innan vi började skriva detta arbete. Vi är väl medvetna om att tecken kan uppkomma av andra orsaker än t.ex. dåliga hemförhållanden, men vi anser det fortfarande vara tecken på att barnet inte mår bra och behöver hjälp. Vi ställer oss frågan är det eleven som har problem eller är det skolan som har elevproblem och inte kan tillgodose barnets behov? Vi hoppas innerligt att lärarutbildningen bättrar sig inom detta område så att framtidens pedagoger får kunskap kring detta.

Undersökningar som gjorts visar att främsta skälet till att pedagoger inte anmäler då de misstänker att ett barn far illa är att de inte förstår eller vet innebörden av sin anmälningsskyldighet, andra anledningar var att pedagogerna ville bli säkra på sina misstankar samt att familjen redan var känd hos socialtjänsten vilket 37,5% i vår enkätundersökning av verksamma pedagoger gav som anledning till att de inte gjort en anmälan till socialtjänsten. 50% underlät sig att anmäla eftersom de inte var säkra på att misstanken stämde. En annan orsak till att de verksamma pedagogerna inte hade anmält (12,5%) var att de ansåg att återkopplingen från socialtjänsten var dålig. Hur kan man som pedagog se detta som en anledning till att låta bli att anmäla? Det rör sig faktiskt om att *barnet* ska kunna få så bra utvecklingsmöjligheter som möjligt och inte om pedagogens önskan att bli informerad av socialtjänsten. Vi anser dock att samarbetet mellan skola och socialtjänst är mycket viktigt men inte en anledning att underlåta att anmäla. Vi tycker att den som låter bli att anmäla av denna anledning är egoistisk och tänker mer på sitt eget bästa än på barnets. 22% i vår enkätundersökning av verksamma pedagoger hade haft misstankar om att ett barn far illa men inte anmält detta. Denna siffra ligger nära den som vi skrivit om vår teoridel (s.13) att endast 20 procent av de fall där man misstänkte att barn far illa anmäldes. Undersökningen är baserad på data om ungefär 7000 elever i 23 grundskolor som blivit slumpmässigt utvalda i Stockholm. Vad kan göras för att pedagoger och skolor ska våga anmäla då de misstänker att ett barn far illa? Kan det vara så som vi skrev i vår teoretiska

utgångspunkt att pedagoger som av någon anledning har negativa förväntningar på en anmälanens resultat, låter bli att anmäla helt och hållet eftersom det ändå inte leder till något positivt?

Lagen säger att du som pedagog ska anmäla vid misstanke om att ett barn far illa medan litteraturen säger att du ska kontakta föräldrarna innan en anmälan sker, dock inte vid uppenbara fall av misshandel och sexuella övergrepp. Detta finner vi förvirrande, vad ska vi gå efter? Det borde finnas en mer tydlighet i lagen om exakta detaljer som är skäl för anmälan. Vi anser att om man som förälder låter sitt barn fara illa så är det något som inte stämmer. Kanske bättrar föräldrarna sig om pedagogen hotar med att anmäla till socialtjänsten, men har de verkligen förstått vad det handlar om? Är de verkligen kapabla att ta hand om sina barn utan hjälp utifrån? Vi håller med om att föräldrarna ska informeras om att en anmälan ska eller ha skett. Det vi däremot inte håller med om att föräldrarna först ska kontaktas och att pedagogerna sedan ska ta ställning till, utifrån föräldrarnas svar, om en anmälan ska göras. Socialtjänsten har personal som är experter inom området och som kan erbjuda både föräldrar och barn stöd och utbildning. Vilket vi anser vara viktigt eftersom att det inte räcker att barnet tvättar sig utan att barnet känner att dess föräldrar verkligen bryr sig om det tvättar sig eller ej. Är föräldrarna inte emotionellt kapabla till detta så finns det som sagt stöd att få. Självklart avser vi upprepade handlingar från föräldrarna då en anmälan ska ske. En anmälan behöver inte leda till ett omhändertagande av barnet.

Vi har själva funderat över andra orsaker till att pedagoger inte alltid anmäler då de misstänker att ett barn far illa. Vi tror att ett tillägg till de anledningar som tidigare nämnts kan vara att pedagogen identifierar sig med föräldrarna istället för barnet. Här menar vi till exempel att pedagogen sett konstiga blåmärken på ett barn i klassen och misstänker att barnet utsätts för misshandel av föräldrarna. Hon låter bli att anmäla eftersom hon sätter sig in i föräldrarnas sitta och tänker att om de *inte* misshandlar sitt barn så är det en hemsk anklagelse hon kommer med och pedagogen tänker över hur hon själv hade känt om någon anklagade henne för att misshandla sitt barn.

Vi har inte hittat i vare sig kursplaner eller utbildningsplanen att utbildning om anmälningsskyldigheten eller barn som far illa ska ha funnits. Sista terminen av lärarutbildningen har dock ett fåtal böcker och föreläsningar inom det specialpedagogiska området förekommit.

8. Sammanfattning

Syftet med vårt arbete är att klargöra vem som gör vad av skola och socialtjänst då ett barn misstänks fara illa samt vad anmälningsplikten verkligen innebär.

Ett barn som riskerar att fara illa är ett barn som riskerar att utvecklas ogynnsamt t.ex. barn som misshandlas, utsätts för sexuella övergrepp, kränks, barn till missbrukare, barn som bevittnar våld i hemmet etc. Det finns olika tecken som kan tyda på att ett barn far illa. Dessa skiljer sig åt beroende på vilket sätt barnet far illa. Enligt socialtjänstlagen 14 § är alla anställda inom skolan skyldiga att genast anmäla till socialtjänsten om de i sin verksamhet får vetskap om någonting som kan medföra att socialtjänsten behöver ingripa till ett barns skydd. Pedagoger kan aldrig vara anonyma då de anmäler något de erfarit i tjänsten, är pedagogen osäker på om hon bör anmäla kan hon ringa socialtjänsten för rådfrågning om pedagogen med avsikt eller av vårdslöshet låter bli att anmäla då hon misstänker att ett barn far illa kan hon bli dömd till böter eller fängelse. Föräldrarna ska oftast informeras om att en anmälan till socialtjänsten ska ske, dock aldrig vid misstanke om sexuella övergrepp eller otvivelaktig misshandel. Vad en pedagog får och inte får berätta för sina kollegor bör avgöras av vad kollegorna måste veta för arbetets skull. Däremot måste pedagogen berätta allt hon vet för socialtjänsten då hon anmäler, de å andra sidan får enligt lag endast informera skolan om att en utredning har påbörjats, avslutats eller om någon annan ska hämta barnet efter skolan. All annan information är sekretesskyddad om de inte har föräldrarnas och barnets samtycke till att utlämna denna. När utredningen av barnets livssituation är klar avgörs det om insatser är nödvändiga. Insatserna kan vara att barnet får en kontaktperson utanför socialtjänsten, familjen kan få stöd eller barnet kan placeras i någon form av familjehem.

Regeringens proposition om den nya lärarutbildningen betonar vikten av att lärarstudenter är insatta i vad FN's barnkonvention innebär. Detta för att kunna försvara barnets rättigheter i både skola och samhälle. Trots detta upplever vi att vi inte har utbildning kring detta i vår lärarutbildning. Detta leder oss fram till vår undersökning och problemprecisering: Vad kan egentligen verksamma pedagoger och lärarstudenter om lagen om anmälningsplikt?

Vår teoretiska utgångspunkt baserar på en undersökning gjord av Rosenthal och Fode som visar på att förväntningar kan påverka resultat i olika avseenden. Detta kan innebära att pedagoger underlåter att anmäla då de misstänker att ett barn far illa, eftersom en anmälan inte förväntas leda till något positivt.

Vi anser oss inte ha fått tillräcklig utbildning om anmälningsplikten under lärarutbildningen och ville undersöka om det var fler som upplevde det samma. Vilket de få tillfrågade gjorde. Många ansåg sig ha fått lite utbildning inom ämnet men inte tillräckligt.

Enkäterna besvarades av verksamma pedagoger på skolor i en kommun i Skåne samt av lärarstudenter vid Högskolan i Kristianstad. Bristerna som finns i de verksamma pedagogernas kunskaper om anmälningsplikten är större än lärarstudenternas enligt vår undersökning.

I diskussionen tar vi bland annat upp att som det är nu, att pedagoger inte behöver få utbildning från varken högskola eller skolan de är verksamma på, så krävs det en ändring.

9. Referenser

- Andersson, K. Andersson, L. & Thorsén, E. (2001). *Utredningsmetod avseende barn och ungdomar: Baserad på anknytningsteori och sociallagstiftning*. Artemi. Örebro.
- Banyard, P. Grayson, A. (1996) *Inroducing psychological research*. Macmillan. London.
- Bjerstedt, Å. (1997). *Rapportens yttre dräkt*. Studentlitteratur. Lund
- Erdis, M. (2004). *Juridik för pedagoger*. (3:e uppl). Studentlitteratur. Lund.
- Fahrman, M. (1993). *Barn i kris*. Studentlitteratur. Lund.
- FN:s Barnkonvention
- Forkman, B. (Red). (2002). *Skollagen: med kommentarer 2002*. Gothia. Stockholm.
- Hindberg, B. Rädda Barnen (1999). *När omsorgen sviktar: Om barns utsatthet och samhällets ansvar* (1:a uppl). Rädda Barnen.
- Hindberg, B. Rädda Barnen. (2001). *När omsorgen sviktar: Om barns utsatthet och samhällets ansvar* (2:a uppl). Rädda Barnen.
- Nordstedts svenska ordbok: En ordbok för alla*. (2003).
- Lindelöw, U. & Olsson, Staffan. (1991). *Sekretess och anmälningsplikt i barnomsorg och Skola: Etik och metoder i föräldrasamarbetet*. Natur och Kultur.
- Lundborg, B. (Red). (1997). *Barnens bästa: vår framtid*. Gothia. Stockholm.
- Olsson, S. (2001). *Sekretess och anmälningsplikt i förskola och skola*. Studentlitteratur. Lund.
- Raam-Inghult, E. (Red). (1999). *Svenska skrivregler*. Liber. Stockholm.

Santesson, S. (Red). (2003). *Svenska skrivregler*. Liber. Stockholm.

Socialstyrelsen. (2004). *Anmälningsskyldighet om missförhållanden som rör barn*.

Artikelnummer 2004-101-1

Socialstyrelsen. (2003). *Socialtjänsten i Sverige: en översikt 2003* Socialstyrelsen.

Thorzén, D. Olivestam, C. E. & Thorsén, H. (2001). *Psykosocialt arbete: bland barn och ungdom*. Liber. Stockholm.

Vetenskapsrådet 2002

<http://www.vr.se/filesserver/index.asp?fil=ZOKCAOA100J0>. Hämtat 050102

Bilagor

Bilaga A

Utdrag ur lagtexter

Utdrag ur brottsbalken (1962:700)

20 kap. 1 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet vid myndighetsutövning genom handling eller underlåtenhet åsidosätter vad som gäller för uppgiften skall dömas för tjänstefel till böter eller fängelse i högst två år. Om gärningen med hänsyn till gärningsmannens befogenheter eller uppgiftens samband med myndighetsutövningen i övrigt eller andra omständigheter är att anse som ringa, skall inte dömas till ansvar.

Om ett brott som avses i första stycket har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt, skall dömas för grovt tjänstefel till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om gärningsmannen allvarligt har missbrukat sin ställning eller om gärningen för någon enskild eller det allmänna har medfört allvarligt förfång eller otillbörlig förmån som är betydande.

Den som är ledamot av en beslutande statlig eller kommunal församling är inte underkastad ansvar enligt första eller andra stycket för någon åtgärd som han vidtar i denna egenskap.

Vad som sägs i första och andra styckena skall inte heller tillämpas, om gärningen är belagd med straff enligt någon annan bestämmelse.

Utdrag ur lagen (1994:260) om offentlig anställning

14 § första stycket En arbetstagare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen, får meddelas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse. Är felet med hänsyn till samtliga omständigheter ringa, får någon påföljd inte meddelas.

15 § Disciplinpåföljder är varning och löneavdrag. En arbetstagare får inte samtidigt meddelas flera disciplinpåföljder.

Löneavdrag får göras för högst trettio dagar. Löneavdraget per dag får uppgå till högst 25 procent av daglönen.

Bilaga B

Hej!

Vi är två lärarstudenter som går sista terminen vid Högskolan i Kristianstad. Det är nu dags för oss att göra vårt examensarbete. Vi har valt att inrikta oss på området samverkan mellan skola och socialtjänst.

Vi vill få DIN hjälp att besvara några frågor om lagen om anmälningsplikt. Alla svar behandlas med sekretess och enligt forskningsetiska principer. Er skola har slumpmässigt blivit utvald att delta. Om du önskar ge ytterligare kommentarer går det bra att skriva på baksidan.

Vi vill be dig att svara så sanningsenligt som möjligt då detta är oerhört viktigt när vi ska analysera svaren. Med andra ord kryssa endast i de alternativ där du *säkert vet* svaret.

Som tack för att ni deltar i enkätundersökningen kommer vi att skicka ut vårt färdiga examensarbete till er i slutet av januari 2005.

Tack för din medverkan!

Med vänlig hälsning *Mariana Gadd och Charlotte Persson*

Vad säger lagen om hur du som pedagog skall agera vid misstanke om att ett barn far illa?

Vi vill klargöra att vi i ordet *föräldrar* även innefattar begreppet vårdnadshavare av barnet.

Fler än ett alternativ får kryssas för, där du anser att flera alternativ är korrekta!

1. När räknas det som att ett barn far illa?

(Fallen nedan avser upprepade handlingar från föräldrar eller andra närstående barnet)

Barnet kommer smutsigt till skolan (kläder, hygien)

Barnet kommer i olämpliga kläder till skolan (t.ex. för lite klädd på vintern)

Barnet får inte tillräckligt med mat och dryck hemifrån

Då barnet utsätts för sexuella övergrepp

Föräldrabyggsaknas

Kontaklöshet (barnet får ej uppleva kärlek från sina föräldrar)

Föräldrarna eller andra boende i hemmet behandlar barnet med förakt

Barnet utsätts för kränkning från föräldrarna eller andra boende i hemmet

Föräldrarna isolerar barnet från socialt umgänge

Barnet utsätts för fysisk misshandel

Vet ej

2. Kan du som pedagog (i tjänst) anmäla anonymt?

Ja

Nej

Det varierar från fall till fall

Vet ej

3. Till vem ska du som pedagog anmäla?

Socialtjänsten

Föreståndare

Rektorn

Till en kollega

Polisen

Skolsköterskan

Skolkuratoren

Specialpedagogen

Vet ej

4. Har du haft misstanke om att ett barn farit illa men inte anmält det?

Ja

Nej

Fråga 5 får endast fyllas i av dem som svarade Ja på fråga 4.

5. Varför?

Var inte säker på om misstanken stämde

Visste inte exakt när en anmälan ska göras
Ville inte hamna i konflikt med föräldrarna
Ansåg inte att det var speciellt allvarligt
Tyckte det var obehagligt och ville inte se problemen
Jag ville försöka hjälpa barnet på egen hand
Trodde inte att en anmälan skulle leda någon vart
Dålig återkoppling från socialtjänsten
Barnets familj var redan känd hos socialtjänsten t.ex. föräldrar som missbrukade
Vet ej

6. Varför tror du att pedagoger inte alltid anmäler vid misstanke om att ett barn far illa?

Är inte säker på om misstanken stämmer
Vet ej när en anmälan ska göras
Vill inte hamna i konflikt med föräldrarna
Anser inte att det är speciellt allvarligt och avvaktar
Känner rädsla och obehag och väljer att blunda
Läraren vill försöka hjälpa barnet på egen hand
Tror inte att en anmälan leder någon vart
Dålig återkoppling från socialtjänsten
Barnets familj är redan känd hos socialtjänsten t.ex. föräldrar som missbrukar
Vet ej

Bilaga C

Vad säger lagen om hur du som lärare skall agera vid misstanke om att ett barn far illa?

Vi har i vårt examensarbete valt att inrikta oss på området samverkan mellan skola och socialtjänst. Vi vill få DIN hjälp att besvara några frågor om lagen om anmälningsskyldighet. Vi vill poängtera att alla svar behandlas med sekretess och enligt forskningsetiska principer. Vi vill be dig att svara så sanningsenligt som möjligt då detta är oerhört viktigt när vi ska analysera svaren. Med andra ord kryssa endast i de alternativ där du SÄKERT vet svaret. **Vi vill klargöra att vi i ordet *föräldrar* även innefattar begreppet vårdnadshavare av barnet.**

Tack för din medverkan!

Med vänlig hälsning Mariana Gadd och Charlotte Persson

1. När räknas det som att ett barn far illa (flera alternativ får kryssas för)?
(Fallen nedan avser upprepade handlingar från föräldrar eller andra närstående barnet).
Barnet oftast kommer smutsigt till skolan (kläder, hygien)
Barnet kommer i olämpliga kläder till skolan (t.ex. för lite kläder på sig på vintern)
Barnet får oftast inte tillräckligt med mat och dryck hemifrån
Föräldrabyggskydd saknas
Kontaktlöshet (barnet får ej uppleva kärlek från sina föräldrar)
Då barnet utsätts för fysisk misshandel
Då barnet utsätts för sexuella övergrepp
Föräldrar behandlar barnet med förakt
Barnet utsätts för kränkning från föräldrar
Föräldrarna isolerar barnet från socialt umgänge
Vet ej

2. Kan du som lärare (i tjänst) anmäla anonymt?

Ja

Nej

Det varierar från fall till fall

Vet ej

3. Till vem kan du som lärare anmäla?

Polisen

Socialtjänsten

Specialpedagog

Rektor

Till en kollega

Skolsköterska

Skolkurator

Vet ej

4. Varför tror du att lärare inte alltid anmäler vid misstanke om att ett barn far illa?

Är inte säker på om misstanken stämmer

Vet inte exakt när en anmälan ska göras

Vill inte hamna i konflikt med föräldrarna

Anser inte att det är speciellt allvarligt och avvaktar

Känner rädsla och obehag och väljer att blunda

Läraren vill försöka hjälpa barnet på egen hand

Tror inte att anmälan leder någon vart

Barnets familj är redan känd hos socialtjänsten t.ex. en missbrukande förälder

Vet ej

5. Har Lärarutbildningen gett dig tillräcklig kunskap om lagen om anmälningsplikt? (Här avser vi AU-kurserna och vald inriktning, INTE specialiseringarna)

Ingen

Lite, men inte tillräckligt

Lagom

Mycket, jag känner mig säker på lagen om anmälningsplikt

